

Ühe kooli lugu

Pärast iseseisva Eesti Vabariigi väljakuulutamist kehtestati varem kehtinud 3-klassilise koolikohustuse asemel 4-klassiline. Üleminek sai teoks 1919.—1920. a. Täiendavalt asutati igasse valda üks nn. kõrgem algkool, kus võis omandada 6-klassilise hariduse. 10 aastat hiljem aga mindi üle kohustuslikule 6-klassilisele algkoolile.

Kõrgessaare Kõrgem Algkool avati 19. oktoobril 1920 endistes Reigi mõisa hoonetes. 1926. a. sügisel nimetati kool ümber Reigi 6-klassiliseks Algkooliks.

Kooli asutamist kirjeldab selle rajaja ja kauaaegne juhataja Voldemar Kvarnström 11. märtsil 1925 Läänemaa Koolivalitsusele esitatud ülevaates järgmiselt:

«Kõrgessaare hariduskogu rahvakoolide ja hariduse küsimust arutades märkis, et vallas on järgmised kolmeklassilised koolid: Kõpu, Suure-ranna, Puski, Paope, Lauka; Pandja ja Mudaste. Tunnistati tingimata tarvilikuks IV klassi teostada Kõpu, Paope ja Lauka koolides ja peale selle avada Reigi mõisas VI klassiline

kõrgem algkool, kus IV klassilise algkooli lõpetajad oma haridust võiksid täiendada. Valla valitsusele tehti ülesandeks nimetatud kooli avamiseks luba muretseda, samuti ka samme astuda koolikoha saamiseks.

Vallavalitsuse soovi järele planeeritakse ja mõõdetakse Reigi mõisa süüdamest koolikrunt 29 tessatini (31,68 ha) suuruses välja ja jäetakse 1919. a. kohaliku ringkonna valitseja kasutada kuni kooli avamiseni.

1920. a. sügisel otsustatakse kool avada, kuid tekivad raskused koolikrundi ja selle peal olevate hoonete kättesaamises. Juba alguses oli vallavalitsus pöördunud vastavate ametiasutuste poole ja igalt poolt eitava vastuse saanud.

Vallavalitsus võttis selle küsimuse nõukogu koosolekul 7. septembril 1920. a. arutusele. Nõukogu jõudis otsusele, et koolikrundi mitteüleandmises on süüdi kohalik ringkonna valitseja ja sellepärast valis koolivanema Voldemar Kvarnströmi, andes temale volitused isiklikult pöörduda

vastavate asutuste poole koollise planeeritud koha kättesaamiseks. Viimane pöördus kõigepealt Läänemaa riigimaa-de ülemale poole. Läbirääkimistel selgus, et temale ringkonna valitseja poolt oli ettepanek tehtud koolile planeeritud kohta mitte välja anda — valla-olevat koolisid enam kui tarvis oleks.

Kui riigimaa-de ülemale kooliavamise tarvidus oli selgeks tehtud, tegi viimane kohe korralduse koolile planeeritud koha väljaandmiseks, mis ka 25. septembril 1920. a. sündis.

Nüüd algasid kohe tarvilised ümberehituse ja remondi tööd, muretseti tarviline koolimööbel.

Et koolikoha ja hoonete üleandmine hilja sündis, ei jõudnud vallavalitsus, vaatamata tema agaruse ja jõupingutuse peale, valitsuse poolt määratud kooli alguse ajaks remonditööd lõpule viia.

Kooli avas 19. oktoobril 1920. a. kell 10.00 hommikul koolijuhataja Voldemar Kvarnström, valla esindaja ja hulga lastevanemate ning hooldekandjate osavõtmisel vaimuliku laulu ja palvega.

Avamise kõnes tuletas ta meelde tungivat tarvidust kõrgema algkooli järele, samuti

ka raskusi, milledega valla nõukogul ja vallavalitsusel selle ilusa mõtte täideviimiseks tuli võidelda. Selle ilusa ettevõtte eest kõikidele — eriti Kõrgessaare vallanõukogule ja vallavalitsusele tänu avaldades, uuele koolile õnne ja rohket edu soovides, avaldas ta lootust, et siin kus praegu puudulikkudes ruumides koolitööd alustame, lähemas tulevikus uus ajakohane koolihoone üles kerkiks, mille välimus juba mõõdaminejale kuulutaks, et siin on Eesti hariduse tempel, kus valitseb eesti meel ja keel ning kus kasvatatakse eesti poegi ja tütreid tublideks isamaalasteks ja Eesti Vabariigi kodanikeks.»

(Eesti Riiklik Keskarchiiv, fond 1098, 1, s. 109, leht nr. 58)

Kaunil unistusel ajakohasest koolihoonest ei andnud aeg siiski võimalust täituda. Kuigi vallanõukogu võttis 1924. a. vastu otsuse uue koolimaja ehitamiseks Reigis, kujunes ehituse eelarve küllalt kalliks ja vallavalikogu ei sõandanud ehitust alustada. Kuna Mudaste Algkool oli ruumide poolest tunduvalt halvemas olukorras, otsustati hiljem uus koolihoone ehitada Malvastesse (valmis 1930. aastal). Reigi Algkool aga jäigi 50 aastaks töötama kuna-

gistes mõisahoonetesse (ehitunud 1890. ja 1895. a.), mis Põl-lutööministeerium oli esialgu vallale välja üürinud, 1929.—1931. a. aga omandas need ostu teel vald.

Esimesel kooliaastal õppis koolis 63 õpilast (I—V kl.) ja töötas kaks õpetajat — Voldemar Kvarnström ja Marie Stremming. Alles 1. aprillist 1921 määrati kolmandaks õpetajaks Selma Tikk.

1921. a. kevadel suleti Reigist paari kilomeetri kaugusel asunud Pandja Algkool. Seetõttu kasvas Reigi kooli õpilaste arv järgmisel kooliaastal kahekordseks. 1922. a. kevadel said lõputunnistused esimesed Kõrgessaare Kõrgema Algkooli lõpetajad Alma Kadak, Erika Putting ja Lidia Viin.

Kuna järgmistel õppeaastatel õpilaste arv veelgi kasvas, püüti ka õpetajate kaadrit pidevalt täiendada. Neljandal kooliaastal (1923/24. a.) oli kooli nimekirjas 137 õpilast, mis jääbki kooli ajaloos maksimaalseks. Järgmisest kooliaastast töötati kuue õpetaja ja kuue klassikomplektiga. Nii kestis see järjest viis õppeaastat.

Adi METSIS,
Reigi Algkooli õpilane
aastail 1938—1944
(Järgneb)